

Μητέρα - Θεοτόκος - Παναγία

● Του Αρχιμανδρίτη
Επιφάνιου Οικονόμου

Στη συνείδηση της Ορθοδόξου Εκκλησίας η Παρθένος Μαρία κατέχει ιδιαίτερη και ξεχωριστή θέση, που είναι καρπός άδολης και καρδιακής αγάπης του λαού του Θεού προς το πρόσωπό της. Η θέση αυτή δεν την αυτονομεί, δεν την εξυψώνει υπερβαλλόντως και αναρμόστως, προκαλώντας εσωτερικές αμφιβολίες και αντεγκλήσεις, αλλά την καθιστά αυτή που ακριβώς είναι, σε σχέση πάντα με τον Ιησού Χριστό, τον Υιό και Θεό της. Γι' αυτό «η τιμή που δείχνουμε στη Θεοτόκο όχι μόνο δε μειώνει τη λατρεία μας προς τον Θεό, αλλά, ακριβώς, έχει το αντίθετο αποτέλεσμα: όσο περισσότερο τιμούμε τη Θεοτόκο, τόσο περισσότερο συνειδητοποιούμε τη μεγαλειό-

τητα του Υιού της, επειδή τιμούμε τη Μητέρα ακριβώς λόγω του Υιού» (Μητροπολίτης Διοκλείας Κάλλιστος Γουέαρ).

Η Ορθόδοξη Θεολογία, λοιπόν, έρχεται να συνεχίσει και να εμπλουτίσει την Ορθόδοξη παράδοση, μια παράδοση που, το ένα και μοναδικό πρόσωπο της Υπεραγίας Θεοτόκου, το πολλαπλασιάζει και το μετασχηματίζει, αποδίδει σ' αυτό ονόματα και ιδιότητες, ανάλογα με την ιστορία, τα ήθη και τα έθιμα κάθε περιοχής, χωρίς να καταστρέφει, όμως, ούτε στιγμή τη μοναδικότητά του. Και ενώ θα περίμενε κανείς αυτή η πολυδιάσπαση του προσώπου, από τη Μεγαλόχαρη στην Εικοσιφοίνισσα, από την Ξενία στη Χοζοβιώτισσα, από τη Γλυκοφιλούσα στη Γορ-

γούπήκκο, από τη Σουμελά στην Ελευθερώτρια κ.ο.κ. να προκαλεί σύγχυση, εντούτοις, αποκαλύπτει τη χωρίς μέτρο αγάπη των πιστών, τον ασίγαστο και διαχρονικό πόθο των παιδιών να δουν και να μιλήσουν στη Μητέρα τους, σύμφωνα με τις προσωπικές τους ανάγκες, προϋποθέσεις και ιδιαιτερότητες.

Και στο σημείο αυτό η Θεολογική συνείδηση και εμπειρία, όπως διαμορφώθηκε Συνοδικά στους αιώνες, μέσα από τον πλούτο της γνώσης και της σοφίας των Αγίων Πατέρων, έρχεται να δογματίσει για τη Μαρία και να την εγκαταστήσει στην καθημερινή ζωή της Εκκλησίας ως Μητέρα, ως Θεοτόκο και ως Παναγία.

Η Μαρία κατέκτησε τη Μη-

τρική ιδιότητα και αναγνώριση γιατί αναδέχθηκε την εξωπραγματική, για τα ανθρώπινα μέτρα, αποστολή να γίνει το σκεύος της εκλογής, το δοχείο της Χάριτος, διά του οποίου τέθηκε σε εφαρμογή το σχέδιο της Θείας Οικονομίας. Ήταν το πρόσωπο εκείνο που επικέντρωνε πάνω του όλα τα χαρίσματα και τις ιδιαίτερες προϋποθέσεις, για να φέρει στους φθαρτούς και θνητούς κόλπους της τον Άχρνο, να κυφορήσει τον Αχώρητο, να γεννήσει τον Θεάνθρωπο. Υπήρξε το πρόσωπο «κλειδί» στην ανθρώπινη ιστορία, που έβγαλε ασπροπρόσωπο το ανθρώπινο γένος και, με την έμφυτη ταπεινότητα, την ευλογημένη υπακοή, τη θαυμαστή αγνότητα, την άδολη παιδικότητα, έγινε η Μητέρα του Ενανθρωπήσαντος Ιησού, δίνοντας στον πληγιασμένο και τετρωμένο από την αμαρτία άνθρωπο το δώρο της ελπίδας, της λύτρωσης και της σωτηρίας. Την ίδια στιγμή έγινε η μόνη και αληθινή μητέρα όλων των ανθρώπων, εκείνη που μετουσιώνει διαρκώς τις ελπίδες και τους πόθους του ανθρωπίνου γένους, εκείνη που λειτουργεί ως μεσολαβητής και πρεσβευτής των ανθρωπίνων δεήσεων και παρακλήσεων, «η μεταβολή των θλιβομένων, η απαλλαγή των ασθενούντων, η προστασία των αδικουμένων, των πενομένων η τροφή, ξένων η παράκλησις και βακτηρία τυφλών, καταπονουμένων σκέπη και αντίληψις και ορφανών βοηθός...»

Η Μαρία είναι Θεοτόκος, γιατί δεν γέννησε άνθρωπο κοινό, φθαρτό, κτιστό και θνητό. Δεν γέννησε έναν από τους μεγάλους μύστες της ανθρωπότητας, όπως ομολογούν άλλες θρησκείες και δοξασίες, δεν γέννησε έναν κορυφαίο Προφήτη και Διδάσκαλο σαν και πολλούς άλλους που έκαναν την εμφάνισή τους στην ιστορία, αλλά γέννησε «Χριστόν, τον Υιόν του Θεού

τον Μονογενή, τον εκ του Πατρός γεννηθέντα προ πάντων των αιώνων». Γέννησε Χριστόν, Παθόντα, Σταυρωθέντα και ενδόξως Αναστάντα. Η βασική αυτή δογματική αλήθεια της Ορθοδόξου Εκκλησίας, πολεμήθηκε συστηματικά στη διάρκεια και εξέλιξη της Χριστιανικής ιστορίας, αλλά και παραποιήθηκε μέσα στους κόλπους και αυτής της Χριστιανικής Εκκλησίας, όπου άλλες Ομολογίες ανυψώνουν τη Μαρία υπερβαλόντως και αυθαιρέτως, αποδίδοντας στο πρόσωπό της ιδιότητες που δεν έχει και άλλες την υποβιβάζουν, απογυμνώνοντάς

την από τη βασική της ιδιότητα, αυτήν της Θεοτόκου. Και προς όλους εκείνους που αρνούνται ότι η Παρθένος Μαρία είναι Θεοτόκος ο Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος φέρεται με ιδιαίτερη αυστηρότητα και επιτιμητική διάθεση, χαρακτηρίζοντάς τους «αθέους»: «Ει τις ου Θεοτόκον την Μαρίαν υπολαμβάνει, χωρίς εστί της Θεότητος. Ει τις διά σωλήνος της Παρθένου διαδραμείν, αλλά μη εν αυτή διεπλάσθαι λέγοι θεϊκώς άμα και ανθρωπι-

κώς – θεϊκώς μεν, ότι χωρίς ανδρός, ανθρωπικώς δε, ότι νόμω κυήσεως – ομοίως άθεος», δηλ. «Όποιος δε θεωρεί Θεοτόκο την αγία Μαρία, είναι άσχετος με τη θεότητα. Όμοια άθεος είναι όποιος λέγει ότι ο Χριστός πέρασε από την Παρθένο σαν από σωλήνα και δεν διαμορφώθηκε μέσα σε αυτήν συνάμα ως Θεός και ως άνθρωπος (ως Θεός επειδή δεν μεσολάβησε άνδρας, ως άνθρωπος διότι συμμορφώθηκε στον νόμο της κυήσεως)» (PG 37, 177 C).

Η ιδιότητα της Μαρίας ως Θεοτόκου την καθιστά αυτοδικαίως και Παναγία ή Υπεραγία, δηλ. πάνω από όλους τους Αγίους, τους Οσίους, τους Μάρτυρες και Ομολογητές της Εκκλησίας μας. Στην αγιότητα δεν ξεχωρίζουν ούτε οι Δώδεκα Απόστολοι, ούτε ο Τίμιος Πρόδρομος, που στάθηκε, κατά τον λόγο του Χριστού, «ο εν γεννητοίς γυναικών μείζων». Αλλά, όπως γλαφυρά περιγράφει ο γνήσιος Έλληνας και Ορθόδοξος λογοτέχνης Φώτης Κόντογλου, «Εσύ Θεοτόκε, τιμήθηκες περισσότερο από όλους και αξιώθηκες να δανείσεις σάρκα από τη σάρκα σου εις τον Υιόν του Θεού και διά τούτο εξαιρέτως λέγεσαι Παναγία και Υπεραγία και, παρότι είσαι άνθρωπος γεννημένος από ανθρώπου, είσαι, όμως, κατά τα λόγια του αγγέλου “τιμιωτέρα των Χερουβίμ και ενδοξωτέρα ασυγκρίτως των Σεραφείμ”» («Παναγία και Υπεραγία», εκδόσεις «Αρμός», σελ. 17)

Αυτό το μοναδικό πρόσωπο τιμούμε και γιορτάζουμε τον Δεκαπενταύγουστο. Στις Εκκλησίες και στα Μοναστήρια της χτυπά η καρδιά όλων ημών των Ορθοδόξων Ελλήνων. Στην εικόνα της κατατίθενται οι πόνοι, οι καημοί και τα βάσανά μας έχοντας βεβαία την ελπίδα της αγάπης και της μεσιτείας της. ■